

Güvensizlik Derinleşiyor!

Kıbrıs'ın kuzeyinde **İNSAN TİCARETİYLE** **MÜCADELE** İzleme Raporu 2024

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

**İnsan
Hakları**
Platformu
Human Rights Platform

Kıbrıs'ın kuzeyinde
İnsan Ticaretiyle Mücadele İzleme Raporu
2024

Hazırlayan
Deniz Altıok

Katkıda Bulunanlar
Ali Dayıoğlu - Editör
Yağmur İzcan - Hukuki Görüş
İzlem Sönmez - Redaktör

Yayınlayan
İnsan Hakları Platformu

Birinci Baskı
2025, Lefkoşa

Tasarım
Cypdes Factory Advertising

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	5
GİRİŞ	6
METODOLOJİ	7
ARKA PLAN BİLGİSİ	8
2024 YILINDA GERÇEKLEŞEN İNSAN TİCARETİ VAKALARI - 2023 İLE KARŞILAŞTIRMASI	10
TEMATİK ANALİZ: CYPFRUVEX VAKASI ÜZERİNDEN KURUMSALLAŞMIŞ EMEK TİCARETİ	13
SONUÇ VE ÖNERİLER	16

📍 Ahmet Sadık Sokak, Temel 1 Apt. No 6, Köşklüçiftlik, Lefkoşa

✉ info@ihpcy.eu 🌐 insanhaklariplatformu.eu

📘 ihp.hrp 📷 ihp.hrp 📞 ihp_hrp

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerik tamamıyla İnsan Hakları Platformu'nun sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İnsan
Hakları
Platformu
Human Rights Platform

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapor, İnsan Hakları Platformu (İHP) tarafından Kıbrıs'ın kuzeyinde 2024 yılı boyunca gerçekleşen insan ticareti vakalarının izlenmesi, belgelenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Raporu, İHP İhbar Hattı'na gelen başvurular, saha izlemeleri, medya taramaları, kurumlar arası yazışmalar ve sivil toplum paydaşlarıyla yapılan görüşmeler doğrultusunda elde edilen veriler temel alınmıştır.

2024 yılı, insan ticareti açısından gerek kapsam gerek yöntem açısından alarm verici bir düzeye ulaşmıştır. Bu, emek sömürsünün yalnızca özel sektörle sınırlı kalmayıp kamuya ait kurumlar aracılığıyla da gerçekleştirildiği bir yıl olmuştur. 600 ila 1.000 kişi arasında insanın etkilendiği tahmin edilen Cypfruvex vakası, bunun en çarpıcı örneğini teşkil etmektedir. 2024'te tarım, inşaat, ev içi hizmet, restoran ve öğrenci vizeleri gibi alanlarda sömürü biçimlerinin çeşitlendiği; kadınların cinsiyet temelli sömürüye maruz kaldıkları, mağdurların adli ve sosyal korumadan yoksun bırakıldıkları çok sayıda vaka belgelenmiştir.

2024 yılı boyunca İhbar Hattı'na gelmiş olan 20'den fazla insan ticareti şüphesi taşıyan vaka, mevcut sistemin mağdurları tanımakta ve korumakta yetersiz kaldığını; failleri ise yargılamak yerine sistem dışında tuttuğunu göstermektedir. 2024'te hiçbir mağdura resmi koruma statüsü tanınmamış, vakaların büyük çoğunluğu polis tarafından ciddiye alınmamış, özellikle bazı vakalar sadece bir "alacak verecek" meselesi olarak değerlendirilmiştir. Adaletin işlememesiyle birlikte ilgili kamu kurumlarının insan ticaretiyle mücadele kapasitesi ciddi biçimde sorgulanır hale gelmiştir.

Ancak bu kötü tabloya rağmen sivil toplumun ve basın baskıları sayesinde bazı olumlu adımlar da atılmıştır. Cypfruvex örneğinde olduğu gibi yerel ve uluslararası baskılar sonucunda şirket ceza almış, kurumun müdürü 2025'in ilk ayında görevden alınmıştır. Yerel düzeydeki çeşitli örgütlerden oluşturulan İnsan Ticaretiyle Mücadele Ağı, mağdurlar için maddi, manevi ve hukuki destek sunmuş; aynı zamanda yapısal bir değişim için kamuoyu oluşturmuştur.

Bu rapor, insan ticaretinin Kıbrıs'ın kuzeyinde az yaşanan bir durum değil, sistematik ve yaygın bir uygulama haline geldiğini belgelemekte; karar alıcılara, 'yasa' yapıcılara ve topluma acil yapısal reformlar gerçekleştirme sorumluluğunu bir kez daha hatırlatmaktadır.

GİRİŞ

Kıbrıs'ın kuzeyinde insan ticareti, uzun süredir yapısal sıkıntılar, hukuki boşluklar ve siyasi kayıtsızlıkla beslenen büyük bir insan hakları ihlali gerçeği olarak varlığını sürdürmektedir. Ancak 2024 yılı, bu sorunun hem boyutu hem de geldiği hâl bakımından en kurumsallaşmış halini bize göstermiştir. Cypfruvex şirketi, tarım sektöründe faaliyet gösteren kamuya ait bir şirket olmasına rağmen bünyesinde çalışan yüzlerce uluslararası işçinin yaşadıkları yalnızca bireysel mağduriyetlerin değil, aynı zamanda belli başlı kamu kuruluşlarının da dahil olduğu bir sömürü düzenini işaret etmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, sayılarının 600 ilâ 1,000 arasında olduğu bildirilen bu işçilerin pasaportlarına el konulması, ücretlerinin ödenmemesi ve tehditle çalıştırılmaları gibi ciddi ihlaller yaşanmıştır.

Bu vaka, insan ticaretinin yalnızca bireysel suç olmaktan çıkıp kamunun da yer aldığı kurumsal bir nitelik kazandığını ortaya koymaktadır. Yerel yönetimlerin ve özel sektörün bu süreçte yer aldıkları rol, insan hakları odaklı düşünceden ne kadar uzaklaşıldığını net bir biçimde göstermektedir. Cypfruvex örneği, İHP'nin 2024 yılı boyunca yürüttüğü izleme faaliyetlerinin merkezinde yer almış; olayın boyutları sadece saha gözlemleriyle değil, doğrudan mağdurların tanıklıklarıyla da belgelenmiştir.

2024 yılı boyunca yetkili makamların insan ticaretiyle mücadelede etkin bir politika ortaya koymaması, failerin hesap vermemesine ve mağdurların korumasız kalmasına yol açmıştır. Kıbrıs'ın kuzeyi, bu nedenle, fiilen bir cezasızlık bölgesi olmayı sürdürmüştür. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Haziran 2024'te yayımladığı İnsan Ticareti Raporu'nda¹ bölge resmi olarak sınıflandırılmasa da 3. kademe² kategorisine uygunluk taşıdığı daha önceki değerlendirmelerle örtüşmektedir.

Bu rapor, İHP tarafından 2024 yılı boyunca yürütülen izleme, belgeleme ve müdahale faaliyetlerine dayanarak hazırlanmıştır. İhbar hattına gelen başvurular, mağdurlarla yapılan doğrudan görüşmeler, kamu kurumlarıyla gerçekleştirilen resmi yazışmalar ve basına yansıyan haberler aracılığıyla Kıbrıs'ın kuzeyindeki insan ticareti vakalarının kapsamı, yapısı ve eğilimleri bütünlüklü biçimde ortaya konmuştur.

Amaç yalnızca mevcut durumu belgelemek değil, aynı zamanda hak temelli çalışmalar ve politikaların üretimine katkıda bulunmak ve karar vericilere somut çözüm önerileri sunmaktır.

Raporun tematik analizi, özellikle 2023 yılıyla karşılaştırmalı olarak 2024'te öne çıkan yeni ihlal biçimlerini ve kalıcı yapısal sorunları gözler önüne sermeyi hedeflemektedir.

İzleme sürecinde Palermo Protokolü³ ve Avrupa Konseyi (AK) İnsan Ticaretiyle Mücadele Sözleşmesi⁴ gibi temel uluslararası belgeler esas alınmış; yerel 'mevzuat' ve uygulamaların bu standartlarla ne ölçüde örtüştüğü sorgulanmıştır. Kıbrıs'ın kuzeyi, Palermo Protokolü'nü 2018'de kabul etmesine rağmen İnsan Ticaretiyle Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni onaylamamıştır. Bu durum, mağdur koruma mekanizmalarının yasal zeminden ve kurumsal uygulamadan büyük ölçüde yoksun kalmasına neden olmaktadır.

2024'e ait insan ticareti vakalarının belgelenmesiyle hazırlanan bu rapor, insan ticaretine karşı yalnızca geçici değil, kalıcı ve sistematik çözümler geliştirilmesi gerektiğini bir kez daha vurgulamaktadır.

METODOLOJİ

İHBAR HATTI VERİLERİ:

İHP'nin insan ticaretiyle mücadelede ve mağdurlara ulaşmada en etkili aracı, 2021'den bu yana kullanılan İhbar Hattı olmuştur. Bu hat, 2024'te de hem etkinliği hem de gerekliliğiyle önemini korumuştur. Hat üzerinden yapılan başvurular doğrudan mağdurlar tarafından yapılmakla birlikte, bazı tanıklar ve/veya üçüncü kişiler aracılığıyla da gerçekleşmiştir. Bu ihbarlar hem Kıbrıs'ın kuzeyindeki sömürü trendlerini izleyebilme hem de mağdurlara hızlı yardım sağlama konusunda imkânlar yaratmaktadır. Bu sebeple İhbar Hattı, İHP'nin Kıbrıs'ın kuzeyindeki insan ticareti eğilimlerini gelen vakalar üzerinden de izleyebilmesinde çok etkin bir rol oynamıştır. Başvuruların ardından mağdurlara gerekli yönlendirme yapılmış, kapasite dahilinde temel ihtiyaç desteği ve hukuki yardım hizmeti sağlanmıştır. Bu veriler aynı zamanda sahadaki yasal, kamusal ve yapısal zayıflıkların görünür hale gelmesini sağlamaktadır.

MAĞDURLARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER:

İHP, 2024 yılı boyunca insan ticareti şüphesi taşıyan birçok vakada doğrudan mağdurlarla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeler, gizlilik ve güvenlik ilkelerine bağlı kalınarak yapılmış, uluslararası standartlara uygun tarama formları kullanılmıştır. Görüşülen kişilerin beyanları sömürü biçimlerini anlamada birincil kaynak olarak değerlendirilmiş, insan ticareti mağduru olduklarına dair ilk tespitler yapılmıştır. İhtiyaç halinde kişilere hukuki destek sağlanmış, bu süreçte edinilen ve gözlemlenen olaylar izleme çalışmasının odak noktasını oluşturmuştur. Özellikle Cypfruvex gibi çok sayıda insanın sömürüldüğü vakalarda, çoğu mağdurun benzer koşulları tarif etmesi vakaların sistematik doğasına dair güçlü göstergeler sunmaktadır.

BİLGİ EDİNME SÜREÇLERİ:

İnsan ticaretiyle ilgili kurumsal veri eksikliğini aşmak amacıyla 2022'den bu yana her yıl yapıldığı gibi, 2024 yılı için de ilgili kamu kuruluşlarına 'Bilgi Edinme Yasası' tahtında toplam 10 bilgi edinme başvurusu yapılmıştır. Başvurular; Polis Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Hizmetler Dairesi, Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Komisyonu ve Muhaceret Dairesi'ne yöneltilmiştir. Ancak yalnızca beş başvuruya yanıt alınabilirken verilen yanıtlardan bazıları da istenilen bilgileri içermemiştir.

İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE 2023 İZLEME RAPORU:

2023 ve 2024 bulgularının karşılaştırmalı analizi için İHP'nin 2024'te yayımladığı İnsan Ticaretiyle Mücadele 2023 İzleme Raporu'ndan⁵ faydalanılmıştır.

¹ U.S. Department of State (2024) 2024 Trafficking in Persons Report: Cyprus. https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/02/TIP-Report-2024_Introduction_V10_508-accessible_2.13.2025.pdf (Erişim: 15 May 2025)

² 3. Kademe: "Hükümetleri asgari standartlara tamamen uymayan ve bunu sağlamak için anlamlı çabalar göstermeyen ülkeler."

³ Palermo Protokolü (2000) İnsan Ticareti, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticareti Önleme, Durdurma ve Cezalandırma Protokolü <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons> (Erişim: 15 Mayıs 2025).

Palermo Protokolü Aralık 2024 itibarıyla 179 devlet tarafından onaylanmıştır.

⁴ Avrupa Konseyi (2005) İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi. <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/anti-trafficking-convention> (Erişim: 15 Mayıs 2025). Avrupa İnsan Ticareti Sözleşmesi Aralık 2024 itibarıyla 48 devlet tarafından onaylanmıştır.

⁵ Deniz Altıok, İnsan Ticaretiyle Mücadele İzleme Raporu (2023) https://insanhaklariplatformu.eu/uploads/insanticaret_i_tr_baski_BIZ.pdf (Erişim: 18 Mayıs 2025)

PLATFORM EKİBİNİN SAHADAKİ DENEYİMLERİ VE GÖZLEMLERİ:

İHP, 2024 yılı boyunca çeşitli kamu kurumlarıyla temas halinde olmuş, özellikle mağdurların korunması ve vakaların raporlanması süreçlerinde aktif rol üstlenmiştir. Platform, mağdurlara ücretsiz hukuki yardım, tıbbi ve temel ihtiyaç desteği sağlamıştır. Bu amaçla ekip, başta Polis, Muhaceret Dairesi, İçişleri Bakanlığı ve Başsavcılık olmak üzere çeşitli makamlarla temaslarda bulunmuş ve bunların mağdurlara yönelik tutumlarını ve uygulamadaki temel zorlukları gözlemleme fırsatını elde etmiştir. Ancak, başta polis ve savcılık olmak üzere birçok kurum, tespit edilen ağır sömürü vakalarını insan ticareti kapsamında değerlendirmemiştir.

BASIN TARAMASI VE MEDYANIN İZLENMESİ:

İnsan ticareti ile ilgili konularda yerel ve uluslararası basında çıkan haberler incelenmiş ve arşivlenmiştir. Özellikle Cypfruvex vakasına ilişkin medya haberleri konunun görünürlüğünü artırsa da yetkili makamların bu bilgileri dikkate alarak etkili bir eylem gerçekleştirmediği gözlemlenmiştir.

AKADEMİK VE SİVİL TOPLUM KAYNAKLARI:

Kıbrıs'ta insan ticareti konusunda akademisyenler veya STÖ'ler tarafından hazırlanıp 2023 ve 2024 yıllarında yayımlanan araştırma raporları ikincil kaynak olarak kullanılmıştır.

ARKA PLAN BİLGİSİ

Kıbrıs'ın kuzeyinde insan ticaretiyle mücadeleyi değerlendirebilmek ancak bölgenin siyasi, ekonomik ve toplumsal koşulları dikkate alınarak mümkün olabilmektedir. 2024 yılı, hem kırılganlık ve zorlukların derinleştiği hem de farklı kesimlerden (özellikle sivil toplum örgütleri, sendikalar ve topluluklar) gelen hak savunuculuğu faaliyetlerinin, dayanışma çağrılarının ve kurumsal eleştirilerin daha görünür hale geldiği bir dönem olmuştur.

SİYASİ VE EKONOMİK İSTİKRARSIZLIKLAR:

Koalisyon hükümeti, 2024 yılı boyunca iç gerilimler ve karar alma süreçlerindeki tıkanmalarla gündeme gelmiştir. Hesap verebilirlik mekanizmalarının işlememesi kamu idaresine yönelik toplumsal güveni daha da zayıflatmıştır. Meclis Başkanlık Divanı seçimleri 2024'te ciddi siyasi kriz yaratmış, yeni yasama yılının açılışında koalisyon ortakları arasında gerilim yaşanmış, bu süreçte yasama faaliyetleri sekteye uğramıştır.⁶

Yolsuzluk ve kurumsal çürüme olayları yıl boyunca gündemde kalmıştır. Güzelyurt'ta faaliyet gösteren Kıbrıs Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi'ne yönelik "sahte diploma" soruşturması kapsamında birçok yönetici, kamu görevlisi ve gazeteci hakkında dava açılmış, bu durum kamuoyunda devlet kurumlarına yönelik güven sorununu derinleştirmiştir.⁷

İnsan haklarına dair herhangi bir 'yasa' veya politika üretiminde kayda değer bir ilerleme sağlanamamış, özellikle kırılgan gruplara yönelik yapısal koruma eksiklikleri derinleşmiştir. Bu durum, sivil toplum örgütlerinin insan haklarının geliştirilmesine yönelik taleplerini iletmek ve hükümet ile sürekli bir diyalog kurmak için uygun bir ortam bulmalarını engellemiştir. Tüm bu siyasi ve kurumsal istikrarsızlıklar, insan ticaretiyle mücadelede ihtiyaç duyulan yasal reformların ve politika üretiminin önünü tıkamakta; kamu kurumlarının birlikte ve etkili çalışmasını engelleyerek mağdur koruma mekanizmalarının gelişmesini zorlaştırmaktadır.

EKONOMİK ZORLUKLAR:

Kıbrıs'ın kuzeyindeki ana para birimi olan Türk Lirası, 2024'te değer kaybetmeye devam etmiş ve bu durum, Kıbrıs Türk ve Rum toplumları arasındaki ekonomik eşitsizliğin daha da artmasına yol açmıştır. Türk Lirası 2024 yılı boyunca yaklaşık yüzde 9 değer kaybetmiştir. Ocak 2024'ün başında 1 Avro yaklaşık 30 Türk Lirası iken, Aralık 2024'te yaklaşık 36 Türk Lirası olmuştur.

İstatistik Kurumu tarafından 2024 yılı için toplam enflasyon, geçen yılın oranına kıyasla %53,29 olarak açıklanmıştır. Yıl boyunca gıda ve alkolsüz içecekler %51,62, barınma, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar %55,26, giyim ve ayakkabı da %76,79 oranında zamlanmıştır⁸. Artan hayat pahalılığı, işsizlik ve güvencesizlik, özellikle göçmenler, kadınlar ve kayıt dışı çalışanlar gibi kırılgan grupları daha savunmasız hale getirmiştir.

Bu ekonomik koşullar, hem yerel halkın ötekileştirici tutumlarını derinleştirmiş hem de sömürüye açık nüfusların kontrol edilmesini ve sessizleştirilmesini kolaylaştırmıştır. İnsan ticareti, bu bağlamda yalnızca bir hak ihlali değil, aynı zamanda ekonomik krizin görünmezleştirdiği yapısal bir şiddet biçimi olarak öne çıkmaktadır.

AYRIMCILIK, IRKÇILIK VE SİĞİNMA HAKKI SORUNU:

Uluslararası öğrenciler ve göçmen işçiler, 2024 yılı boyunca sistematik ayrımcılık ve ırkçılıkla karşılaşmışlardır. Fiziksel saldırılar, barınma hakkına erişimde engellemeler ve iş yerlerinde kötü muamele gibi olaylar raporlanmış fakat failerin çoğu cezasız kalmıştır.⁹ Bu durum, etnik ve ırk temelli ayrımcılığın toplumsal olarak içselleştiğini ve hukuki mekanizmaların bu alanda yetersiz kaldığını göstermektedir.

Ayrımcı ve ırkçı tutumlar toplumda ve basında artış göstermiştir. Mülteciler, göçmenler, insan ticareti mağdurları ve uluslararası öğrenciler, ırkçılığın ve ekonomik sorunların en kötü etkilerine maruz kalmışlar ve kalmaya da devam etmektedirler.

⁶ Gündem Kıbrıs (2024). *Meclis'te başkanlık krizi: Oylama bugün*. [Çevrimiçi] Erişim adresi: <https://www.gundemkibris.com/mecliste-baskanlik-krizi-oylama-bugun> [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2025].

⁷ Kıbrıs Postası (2025). *KSTU'da yürütülen "Sahte diploma" davası 12 Mayıs'a ertelendi*. [Çevrimiçi] Erişim adresi: https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n556742-kstude-yurutulen-sahte-diploma-davasi-12-mayisa-ertelendi [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2025].

⁸ İstatistik Kurumu, '2015=100 Temel Yılı Tüketici Fiyatları Endeksinin 2024 Aralık Ayı Sonuçları' (Ocak 2025), erişim: https://istatistik.gov.ct.tr/Portals/39/Basin_Aciklamasi_Aralik_2024_merged_1.pdf

⁹ Kıbrıs Postası (2024). *Polmer araştırması: "Kuzey Kıbrıs'ta ırkçılık büyük sorun"*. [Çevrimiçi] Erişim adresi: <http://bit.ly/45xdYII> [Erişim tarihi: 13 Mayıs 2025].

2024 YILINDA GERÇEKLEŞEN İNSAN TİCARETİ VAKALARI - 2023 İLE KARŞILAŞTIRMASI

Kıbrıs'ın kuzeyinde insan ticareti, yapısal ihmallerin ve siyasi irade eksikliğinin gölgesinde her geçen yıl daha da karmaşık bir hâl almaktadır. 2022 ve 2023 izleme raporlarıyla karşılaştırıldığında, insan ticaretine dair ihlallerin yalnızca sayısal olarak artmadığı; aynı zamanda daha örgütlü ve kurumsallaşmış yapılara dönüştüğü gözlemlenmiştir. Aşağıda, vaka sayıları, sömürü biçimleri, mağdur profilleri, devletin müdahale kapasitesi ve genel eğilimler açısından iki yıla dair karşılaştırmalı bir analiz sunulmaktadır.

2023 VE 2024 VAKALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ:

İHP'nin İhbar Hattı'na gelen başvurular, Kıbrıs'ın kuzeyinde insan ticareti olgularının yıllar içinde nasıl derinleştiğini göstermektedir. 2023'te toplam 21 vaka izlenmiş; bunların 12'si emek sömürüsü, 8'i cinsel sömürü, 1'i ise çocuk ticareti vakası şüphesi olarak değerlendirilmiştir. Mağdurların büyük bölümü kadın olup, Türkmenistan, Pakistan, Nijerya ve Kamerun gibi ülkelerden gelmişlerdir.¹⁰

2024'te ise 25 bireysel vaka belgelenmiş; bunların 17'si emek sömürüsü, 7'si cinsel sömürü, 1'i ev içi hizmette sömürü olarak tanımlanmıştır. Bunların dışında, Cypfruvex'e bağlı olarak çalışan 600–1000 civarında mevsimlik işçinin maruz kaldığı emek sömürüsü vakası öne çıkmaktadır. Bu kapsamlı sömürü vakasında, sürecin yavaşlamaması adına yalnızca bir polis memurunun görevlendirilmesiyle yetinilmemiş; farklı işçi kamplarından seçilen 43 işçinin resmi şikâyetleri alınarak polise iletilmiştir. Bu vaka, insan ticaretinin yapısal ve kamusal aktörler eliyle gerçekleşebileceğini açıkça ortaya koymuştur. 2024'te Bangladeş, Pakistan ve Nepal vatandaşları ağırlıklı olarak belgelenen mağdur gruplarını oluşturmaktadır.

Cinsel sömürüye ilişkin veriler sayısal olarak büyük bir değişiklik göstermemiş, 2023'de sekiz, 2024'te ise yedi vaka belgelenmiştir. Ancak başvuruların içeriği ve saha gözlemleri cinsel sömürünün özellikle gece kulüplerinde sistematik biçimde sürdüğünü göstermektedir. 2000 tarihli 'Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası' çerçevesinde bu mekânların faaliyetlerine devam ettikleri, sömürünün bu mekânlarda yasal zemin üstünde sürdüğü kaydedilmiştir. 2024'te gece kulüpleri dışındaki ortamlarda, özellikle kayıt dışı özel evler ve apartmanlarda gerçekleşen cinsel sömürü vakalarının da, 2023'te olduğu gibi, ihbar hattına iletildiği görülmüştür. Bu durum, cinsel sömürünün yalnızca belirli mekânlarla sınırlı kalmadığını, görünürlüğü daha az olan mekânlara da kayarak daha gizli biçimlerde sürdüğünü ortaya koymuştur.

SÖMÜRÜ YÖNTEMLERİ VE MAĞDUR PROFİLLERİNDE DERİNLEŞME:

2024 yılı vakaları yalnızca istismarın arttığını değil, aynı zamanda kontrol mekanizmalarının da çeşitlendiğini göstermiştir. Aşağıdaki bilgiler, sömürünün çok katmanlı yapısını yansıtmaktadır:

- Pasaportlara el konulması,
- Maaşların hiç ödenmemesi ya da eksik ödenmesi,
- Hasta olup olmadığına bakılmaksızın kişilerin günlük 12–14 saat çalışmaya zorlanması
- Sınır dışı tehdidiyle baskı kurulması,
- Barınma ve temel ihtiyaçların sömürü aracına dönüşmesi,
- Fiziksel şiddet, psikolojik baskı uygulanması ve tehditlerde bulunulması.¹¹

2024'te ortaya çıkan bir diğer dikkat çekici risk alanı ise taşıyıcı annelik uygulamalarıdır. Ekonomik bakımdan zayıf olan göçmen kadınların ve uluslararası öğrencilerin etik ve hukuki denetimden yoksun "ticari taşıyıcılık" uygulamalarına yönlendirildikleri belgelenmiştir. Medyaya yansıyan vakalarda, Kıbrıs'ın kuzeyinin Gürcistan ve Türkiye'yle birlikte 'yasa' dışı taşıyıcılık zincirinde bir durak haline geldiği ileri sürülmektedir.¹² Türkiye merkezli bazı ajanslar, taşıyıcı annelik hizmeti almak isteyen çiftlere Kıbrıs'ın kuzeyinde "aracısız ve risksiz" doğum vaat etmekte, hamile bırakılan kadınların çoğunluğu öğrenci vizesiyle adada bulunan genç göçmenler arasından seçilmektedir. Kadınların taşıyıcı annelik karşılığında maruz kaldıkları tıbbi denetimsizlik, sağlık güvencesinden yoksun bırakılma ve belgelerin kayıt dışılığı, bu uygulamayı modern köleliğin özel bir türü haline getirmektedir.

KURUMSAL İNKÂR, SORUŞTURMA YETERSİZLİĞİ VE CEZASIZLIK:

İHP'nin 2023 ve 2024 yıllarında dilekçeler aracılığıyla kamu kurumlarına yaptığı başvurulara verilen yanıtlar kurumsal ilgisizliğin sürdüğünü göstermektedir. 2023'te yalnızca iki kurumsal yanıt alınırken, 2024'te 10 dilekçeden yalnızca beşi yanıtlanmıştır. Gelen yanıtlar ise içerik açısından yetersizdir.

Cypfruvex dahil olmak üzere birçok vakada polis ve savcılık açık insan ticareti unsurlarına rağmen adli soruşturma açmamış, vakaları borç-alacak anlaşmazlığı olarak değerlendirmiştir. Bu yaklaşım, cezasızlık pratiğinin kurumsallaşarak sistematikleştiğini ve insan ticaretinin görünmez hale gelmesi-ne zemin hazırladığını ortaya koymaktadır.

AJANSLAR, ARACILAR VE DEVLETLE İŞBİRLİĞİ:

2024 yılı, aracı kişilerin rolünün sadece artmadığı, aynı zamanda meşrulaştırıldığı bir dönem olmuştur. Pakistan ve Bangladeş'te bağlantıları olan ajanslar aracılığıyla getirilen işçilerin pasaportlarına geldikten sonra el konulmuştur. Bunun yanı sıra söz konusu işçilerin maaş alamadıkları ve tehdit altında çalıştırıldıkları da belgelenmiştir.

Cypfruvex ile Kıbrıs Türk Ticaret Odası (KTTO) ve Çalışma Bakanlığı arasında imzalanan protokoller,¹³ göçmen işçi getirme sürecini "yarı-resmi" zemine oturtarak denetim dışı bırakmıştır. Protokollerde yükümlülüklerin belirsiz bırakılması, kamu kurumlarını doğrudan sömürü zincirinin kolaylaştırıcısı konumuna getirmiştir.

¹⁰ İnsan Hakları Platformu (2023). Kıbrıs'ın kuzeyinde İnsan Ticaretiyle Mücadele İzleme Raporu 2023: Hiçbir Yer Güvende Değil. Lefkoşa

¹¹ UNODC (2008). İnsan Ticareti Göstergeleri: Gözlemler İçin Uygulama Rehberi. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi. Erişim adresi: https://www.unodc.org/pdf/HT_indicators_E_LOWRES.pdf [Erişim tarihi: 15 Mayıs 2025]

¹² Platform24 (2024). Kiralık rahimler: Doğu Avrupa'da büyüyen taşıyıcı annelik pazarı. Erişim adresi: <https://platform24.org/kiralik-rahimler-dogu-avrupada-buyuyen-tasivici-annelik-pazari> [Erişim tarihi: 14 Mayıs 2025].

¹³ Özgür Gazete Kıbrıs (2024). Sezon bittiği halde 176 işçi Ticaret Odası üzerinden getirildi! İşte o protokolleri. Erişim adresi: <https://ozgurgazetekibris.com/kibris/150800-sezon-bittigi-halde-176-isci-ticaret-odasi-uzerinden-getirildi-iste-o-protokol.html> [Erişim tarihi: 19 Mayıs 2025].

2024'te diplomatik bir temsilciye ait evde çalışan bir kadının maruz kaldığı istismar da bu çerçevede değerlendirilmelidir. Kadının evde işe alındığı alan dışında pek çok ev işi için çalıştırıldığı, maaş alamadığı, pasaportuna el konulduğu ve diplomatik dokunulmazlık nedeniyle hukuki işlem başlatılamadığı tespit edilmiştir. Bu durum, cezasızlık kültürünün bir göstergesidir.

GENEL EĞİLİMLER VE SONUÇ DEĞERLENDİRMESİ:

2023 ve 2024 yıllarına dair veriler insan ticaretinin bireysel vaka olmaktan çıkıp yapısal bir sorun haline geldiğini ortaya koymaktadır. Aracı olan kişi(ler) /kurum(lar), kamu kurumları ve özel sektör arasındaki iş birliği ve mağdur koruma eksikliği ile birleştiğinde, Kıbrıs'ın kuzeyi insan ticareti açısından sistemsal bir "cezasızlık bölgesi" haline dönüşmektedir.

Bu nedenle insan ticaretiyle mücadele yalnızca bireysel şikâyetleri dikkate almayı değil, bu şikâyetleri doğuran ekonomik, hukuki ve siyasi yapıların dönüştürülmesini de içermelidir. Taşıyıcı annelik gibi yeni sömürü biçimleriyle mücadele, klasik tanımların ötesine geçen esnek ve mağdur odaklı politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

TEMATİK ANALİZ: CYPFRUVEX VAKASI ÜZERİNDEN KURUMSALLAŞMIŞ EMEK TİCARETİ

2024 yılı, Kıbrıs'ın kuzeyinde insan ticaretinin ulaştığı boyutun belgelendiği en kritik yıllardan biri olmuştur. Bu belgelemenin merkezinde, kamuya ait bir şirket olan Cypfruvex yer almaktadır. Tarım işgücü temelli çalışan bu kuruluşun yüzlerce Pakistan ve Bangladeş vatandaşı işçiyi sistematik ve ağır koşullarda çalıştırdığı belgelenmiştir. Bu vakada belgelenen bulgular, insan ticaretinin bireysel bir suç olmaktan çıkıp kamu destekli bir emek sömürsü sistemine dönüştüğünü göstermektedir.

ARKA PLAN VE SÜREÇ:

Cypfruvex, Tarım Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren bir kamu kuruluşudur. 2024 yılı başlarında Pakistan ve Bangladeş'ten mevsimlik tarım işçileri getirmek üzere KTTO ve Çalışma Bakanlığı ile imzalanan bir protokol¹⁴ temelinde yaklaşık 600'ün üzerinde işçi adaya getirilmiştir. Ancak sürecin tüm adımları işçilerin haklarını koruyacak herhangi bir denetim ya da izleme mekanizmasından yoksun biçimde yürütülmüştür. Bu çerçevede, gelen işçiler, resmi kayıt dışında kalan aracı şahıslar tarafından havaalanından alınarak çalışma kamplarına götürülmüş ve pasaportlarına el konulmuştur. "21. yüzyılda köle kampı"¹⁵ tanımı, basın tarafından pek çok kez kullanılmıştır. İşçilerin büyük bölümü adaya geldiklerinde vaat edilen işlere yerleştirilmemiş, kimisinin çalışma izinleri bile doğru düzgün çıkartılmamış, bazıları ise fiziksel şiddet ve tehdit yoluyla daha da ağır mağduriyetlere maruz bırakılmıştır.

BELGELENEN SÖMÜRÜ BİÇİMLERİ:

İHP tarafından mağdurlarla yapılan görüşmeler ve saha ziyaretleri sonucunda, Cypfruvex çatısı altında işlenen ihlallerin sadece emek sömürsüyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda zorla çalıştırma, borç esareti ve psikolojik şiddet gibi modern kölelik biçimlerini de kapsadığını göstermektedir. Öne çıkan bulgular şunlardır:

- İşçiler ülkelerinde borçlanıp aracı ajanslara 5.000-7.000 Euro arasında ödeme yapmıştır.
- Adaya varır varmaz pasaportlarına el konulmuş, yerleştirildikleri "kamp" alanlarında barınma, hijyen ve sağlık koşulları ihmal edilmiştir.
- Günde ortalama 12-14 saat çalıştırılmış; maaşları ya hiç verilmemiş ya da "kasa sistemi" gibi belirsiz bir yapı üzerinden eksik ödenmiştir.
- İşçiler, polise ya da gazetecilere konuşmamaları yönünde sistematik biçimde tehdit edilmişler; fiziksel şiddete maruz kalmışlardır.
- Çoğu mağdur ifade verdikten sonra sınır dışı edilmiş veya kamptan çıkarılmıştır.

Bu veriler yalnızca bireysel ihmallerin değil, sistematik bir sömürü zincirinin göstergeleridir.

¹⁴ Cypfruvex ile KTTO arasında imzalanan protokol kapsamında, iş gücü temini sürecine dair tüm resmi işlemler KTTO'ya ve onun görevlendirdiği kişilere devredilmiş; Çalışma Bakanlığı ve diğer ilgili kurumlarda yürütülecek tüm işlemler için bunlara tam yetki verilmiştir. Bu uygulama, işçilerin gelişinden yerleştirilmesine kadar olan sürecin kamu eliyle yürütülmediğini, tüm kontrolün özel kişi ve kurumlara bırakıldığını göstermektedir. Bu da hem hesap verebilirliği hem de denetimi imkânsız hale getirmiştir.

¹⁵ Özgür Gazete Kıbrıs (2024). *Yılın insanlık skandalı: 21. yüzyılda köle kampı*. [Çevrimiçi] Erişim adresi: <https://ozgurgazetekibris.com/kibris/150415-yilin-insanlik-skandalı-21-yuzyilda-kole-kampi.html> [Erişim tarihi: 23 Mayıs 2025]

AJANSLAR, ARACILAR VE DEVLETLE İŞBİRLİĞİ:

Vakanın önemli boyutlarından biri, Cypfruvex'in tarım işgücü temininde başvurduğu aracı şirketler ve ajanslardır. İHP tarafından yürütülen izleme faaliyetleri sırasında elde edilen mağdur beyanları ve saha izlemesi, çeşitli aracı(lar) kişi ve/veya ajansların Pakistan ve Bangladeş'te işçi toplama, vize işlemleri yürütme ve ada içi yerleştirme süreçlerinde aktif rol oynadığını göstermektedir. Bu aracılar, işçilerden yüksek ücretler talep etmiş, çoğu durumda söz konusu ödemeler resmi kayıt dışında gerçekleştirilmiştir.

Cypfruvex örneği, aracı ajansların ve yerel aktörlerin nasıl sistemin parçası haline geldiklerini göstermesi bakımından önemlidir. Vize işlemleri, havaalanında karşılanma, pasaportlara el koyma ve çalıştırılacak alanlara yönlendirme dahil olmak üzere işçilerin tüm işlemleri tamamen aracı şahıslar üzerinden yürütülmüştür. Bu kişilerin çoğu, işçilere para karşılığı vaatlerde bulunmuş ancak sonrasında bu vaatleri yerine getirmemiştir.

Çalışma Bakanlığı, KTTO ve Cypfruvex arasında imzalanan protokol kamu kurumlarının mevcut işçi temin sürecini benimsediğini ve bu uygulamaya kurumsal onay verdiğini göstermektedir. Ancak süreç boyunca ne bir denetim yapılmış ne de mağdurları koruyacak bir adım atılmıştır. Bu da devleti sadece izleyen değil, bu sömürünün gerçekleşmesine zemin hazırlayan bir taraf haline getirmiştir.

CEZASIZLIK:

İHP tarafından yapılan resmi başvurulara rağmen ne polis ne de savcılık bu vakayı insan ticareti suçu olarak değerlendirmiştir. Bu kadar büyük bir vakaya sadece bir polis memuru atanmış, yalnızca çok sınırlı sayıda ifadenin alındığı, tercüman desteğinin verilmediği, soruşturmaların yüzeysel kaldığı belgelenmiştir. Platform tarafından polis birimine özel ekip talebi iletilmiş, ancak bu talep yanıtız bırakılmıştır. Olayın büyüklüğüne rağmen yeterli soruşturma da yapılmamıştır.

Mağdurlar ise yaşadıklarıyla ilgili olarak şikâyetçi oldukları anda şüpheli şekilde sınır dışı edilmişler veya aracılar tarafından başka iş alanları bulunup kamp alanlarından uzaklaştırılmışlardır. Hiçbir yetkiliye yönelik idari ya da cezai işleme başlanmadığı gibi, kamuoyuna da yeterli bir açıklama yapılmamıştır. Cypfruvex'teki örgütlü yapının arkasında yalnızca şirket yönetimi değil, aynı zamanda danışmanlık şirketi adı altında faaliyet gösteren aracılar da yer almıştır. Buna rağmen, 2024 yılı boyunca hiçbir kamu görevlisi ya da özel şirket/ajans hakkında cezai işlem yapılmamış, herhangi bir dava da okunmamıştır.

ULUSLARARASI BENZERLİK: SIGNAL INTERNATIONAL ÖRNEĞİ:

Cypfruvex vakasını, dünya genelindeki benzer emek sömürüsü örnekleriyle karşılaştırmak, yapısal örüntüleri anlamak açısından önemlidir. Signal International adlı şirketin merkezinde olduğu ABD'deki bir vakada, 500'den fazla Hindistan vatandaşı göçmen işçi, yüksek borçlandırma, belgelerine el konulması ve tehdit ortamında çalıştırma gibi ağır ihlallerle karşı karşıya kalmıştır. Bu kişiler, fırtına sonrası yeniden inşa sürecinde tersane ve inşaat alanlarında, izole koşullarda tutulmuş ve sistematik olarak sömürülmüştür. 2015 yılında bir Amerika Birleşik Devletleri federal jürisi, Signal International'ın insan ticareti uygulamalarından dolayı mağdurlara toplam 14 milyon dolar tazminat ödemesine karar vermiştir. Olay, uluslararası kamuoyunda "modern köleliğin en çarpıcı örneklerinden biri" olarak değerlendirilmiştir.¹⁶ Bu vaka, Cypfruvex'te yaşananların da bir "istisna" değil, kontrolsüz göç politikalarının, aracılarla kurulan kayıtdışı iş gücü sistemlerinin ve cezasızlık rejimlerinin ortak ürünleri olduğunu göstermektedir.

SİVİL TOPLUMUN TEPKİSİ VE SONUÇLAR:

Vakaların kamuoyuna yansımalarının ardından İHP'nin çağrısı üzerine Kıbrıs'ın kuzeyindeki bazı sivil toplum örgütleri, siyasi partiler ve sendikalar, "İnsan Ticaretiyle Mücadele Ağı"nı kurarak ortak hareket etmiştir. Mağdurlara temel gıda, barınma ve giysi yardımı sağlanmıştır. Bu çerçevede, ilk aşamada dört kişiye doğrudan destek verilmiştir. Hem İHP'nin kurduğu uluslararası temaslara hem de İnsan Ticaretiyle Mücadele Ağı'nın baskısının artmasıyla birlikte Çalışma Dairesi, Cypfruvex'e idari para cezası uygulamış, Genel Müdür Cemal Redif de 11 Ocak 2025'te görevden alınmıştır.¹⁷ Ancak, bu adımlar yalnızca yüzeysel tepkiler düzeyinde kalmış; sistemin derinlerine işlemiş olan sömürü mekanizmalarında anlamlı bir hukukî dönüşüm yaratmamıştır. Cypfruvex vakası, kamu kurumlarının bilgisi ve işbirliğiyle gerçekleştirilen örgütlü ve sistematik emek sömürüsüne dayalı insan ticaretinin somut ve belgeyle desteklenen en güçlü kanıtlarından biri olmuştur.

DEĞERLENDİRME: DEVLET DESTEKLİ İNSAN TİCARETİ GERÇEĞİ

Cypfruvex vakası, Kıbrıs'ın kuzeyinde insan ticaretinin yalnızca organize suç şebekeleriyle değil, doğrudan kamusal yapılar eliyle de sürdürüldüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu vaka, insan ticareti suçunun tüm yasal koşullarını karşılamaktadır. Yaşanan hak ihlallerinin devletin bilgisi ve doğrudan müdahalesiyle gerçekleşmiş olması, durumu daha da vahim hâle getirmiştir. Mağdurlar sistematik biçimde adalet mekanizmalarının dışına itilmiş, failer korunmuş, kamuoyu sessizleştirilmiştir. Bu nedenle, Cypfruvex sadece bir hak ihlali değil, Kıbrıs'ın kuzeyindeki insan hakları temelli bakış açısından yapısal bir kırılma noktasıdır. İnsan ticaretiyle mücadelede siyasi irade, hukuki ve sosyal destek mekanizmaları güçlendirilmedikçe, benzer vakaların tekrarı kaçınılmaz olacaktır.

¹⁶ American Civil Liberties Union (ACLU). (2015, 18 Şubat).

Federal Jury Awards \$14 Million to Indian Guest Workers Victimized in Labor Trafficking Scheme by Gulf Coast Shipyard and Its Agents. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2025

¹⁷ Bugün Kıbrıs. (2025, 11 Ocak). CYPFRUVEX Genel Müdürü Cemal Redif görevden alındı.

<https://bugunkibris.com/2025/01/11/cypfruvex-genel-muduru-cemal-redif-gorevden-alindi/>. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2025.

SONUÇ VE ÖNERİLER

2024 yılı boyunca Kıbrıs'ın kuzeyinde belgelenen insan ticareti vakaları konunun yalnızca sayısal olarak değil, aynı zamanda yapısal düzeyde de derinleştiğini ortaya koymaktadır. İnsan ticareti bireyler tarafından işlenen suçlardan ibaret bir olgu değildir; devlet kurumlarının bilgisi, ihmali ya da doğrudan katılımıyla sürdürülen kurumsallaşmış bir sistem haline gelmiştir. Özellikle Cypfruvex vakası, kamuya ait bir kurumun, bakanlıklarla imzaladığı protokoller aracılığıyla işgücü transferi düzenlediği, bu süreçte denetim mekanizmalarının işletilmediği ve mağdurların tümüyle korunaksız bırakıldığı bir tabloyu gözler önüne sermektedir. Ancak bu örnek Kıbrıs'ın kuzeyinde tek değildir. 2000'de 'Gece Kulüpleri ve Benzeri Yerler Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle cinsel sömürüye dayalı insan ticaretinin devlet eliyle kolaylaştırıldığı bir düzen zaten inşa edilmiştir. Cypfruvex olayı ise, aynı yapısal ihmallerin ve göz yummanın farklı bir sektörde, bu kez tarımsal üretimde tekrar ettiğinin en belirgin göstergesidir. Geçen 2024 yılında seks köleliğine ek olarak, büyük sayıda emek sömürsüne dayalı insan ticareti de eklenmiştir.

Bu durum, devletin insan ticareti karşısındaki rolünün yalnızca yetersizlikle açıklanamayacağını, kimi zaman sürecin kolaylaştırıcısı olarak işlev gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Soruşturmanın yüzeysel yürütülmesi, mağdurların ifadelerinin alınmaması ya da sınır dışı edilmeleri, kamuoyuna yönelik açıklamaların yapılmaması ve failerin yargılanmamaları; cezasızlığın sadece bir sonuç değil, neredeyse tercih edilen bir yöntem olduğunu düşündürmektedir. Oysa bu süreçlerde mağdurların hakları, onuru ve güvenliği birincil öncelik olmalı; kamu kurumları sorumluluklarını yerine getirmelidir.

Bu bağlamda, hem mevcut yasal çerçevenin gözden geçirilmesi hem de somut adımların atılması zorunludur. Özellikle 'Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası'nın iptali, gece kulüplerinin ruhsatlandırılmasının sonlandırılması ve bu alanlarda sömürüye kapı aralayan düzenin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Ayrıca, belediyelerin bu işyerleri üzerindeki denetim yetkilerinin açık biçimde tanımlanması ve etkinleştirilmesi, yerel düzeyde hesap verebilirliği güçlendirecektir. Bunlara ek olarak, kamu eliyle veya kamu protokolleriyle hayata geçirilen yurtdışından iş gücü getirme prosedürünün insan ticareti riskleri dikkate alınarak yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, konuyla ilgili şeffaf ve bağımsız izleme ve mağdur koruma mekanizmalarının zorunlu hale getirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Tüm bu tabloya rağmen, sivil toplumun ve dayanışma ağlarının 2024 yılı boyunca gösterdiği refleks önemli bir karşı ağırlık oluşturmuştur. İnsan Ticaretiyle Mücadele Ağı'nın kurulması, mağdurlara yönelik doğrudan destek sunulması ve uluslararası mekanizmalarla kurulan temaslar sivil alanın etkisinin hâlâ mümkün olduğunu göstermektedir. Ancak bu çabaların etkili olabilmesi için yalnızca dayanışmanın değil, aynı zamanda kurumsal mekanizmaların da güçlendirilmesi gerekmektedir. Kıbrıs'ın kuzeyinde insan ticareti mağdurlarına yönelik bir sığınma evi bulunmamakla birlikte, mağdurların güvenli biçimde barınabilecekleri, psikososyal ve hukuki destek alabilecekleri entegre bir koruma sistemi de mevcut değildir. Bu eksiklik, mağdurların daha kırılgan hale gelmelerine, ifade vermekten çekinmelerine ve yeniden istismar edilmeleri riskinin artmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, hak temelli çalışan örgütlerin desteklenmesi, karar alma süreçlerine katılımlarının kurumsallaştırılması ve savunuculuk kapasitelerinin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Etkili bir insan ticaretiyle mücadele yalnızca mağdurların korunmasını değil, aynı zamanda bu sömürüyü mümkün kılan tüm yapısal aktörlerin ve politikaların görünür kılınmasını ve hesap verebilir hale getirilmesini gerektirir. Devletin, sivil toplumun ve uluslararası mekanizmaların bu ortak sorumluluğu birlikte üstlenmesi şarttır.

📍 **Ahmet Sadık Sokak, Temel 1 Apt. No 6, Köşklüçiftlik, Lefkoşa**

✉ **info@ihpcy.eu** 🌐 **insanhaklariplatformu.eu**

📘 **ihp.hrp** 📷 **ihp.hrp** 📺 **ihp_hrp**

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerik tamamıyla İnsan Hakları Platformu'nun sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

**İnsan
Hakları
Platformu**
Human Rights Platform